

Гончарук Валентина Анатоліївна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри української літератури,
українознавства та методик їх навчання
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДОЗНАВСТВА

Анотація. В умовах входження України до європейського освітнього простору вища освіта повинна забезпечувати якісну підготовку спеціаліста з інноваційним типом мислення, високою культурою, вмінням швидко адаптуватися до нововведень. В статті розкриваються теоретико-методичні основи підготовки майбутнього учителя до застосування інтерактивних технологій навчання на уроках українського народознавства. Спочатку під час аудиторних занять у педагогічному університеті студенти ознайомлюються з сутністю та класифікацією інтерактивних технологій навчання, а потім вчать застосовувати їх під час педагогічної практики в школі.

Ключові слова: підготовка майбутнього вчителя, аудиторні заняття, інтерактивні технології навчання, педагогічна практика в школі, уроки українського народознавства.

Гончарук Валентина Анатольевна, кандидат педагогических наук, доцент кафедры украинской литературы, украиноведения и методик их обучения Уманского государственного педагогического университета имени Павла Тычины, г. Умань, Украина

ПОДГОТОВКА БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ К ПРИМЕНЕНИЮ ИНТЕРАКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ УКРАИНСКОГО НАРОДОВЕДЕНИЯ

Аннотация. В условиях вхождения Украины в европейское образовательное пространство высшее образование должно обеспечивать качественную подготовку специалиста с инновационным типом мышления, высокой культурой, умением быстро адаптироваться к нововведениям. В статье раскрываются теоретико-методические основы подготовки будущего учителя к применению интерактивных технологий обучения на уроках украинского народоведения. Сначала во время аудиторных занятий в педагогическом университете студенты знакомятся с сущностью и классификацией интерактивных технологий обучения, а затем учатся применять их во время педагогической практики в школе.

Ключевые слова: подготовка будущего учителя, аудиторные занятия, интерактивные технологии обучения, педагогическая практика в школе, уроки украинского народоведения.

Goncharuk Valentyna Anatolievna, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate professor Chair of Ukrainian literature, Ukrainoznavstvo and methodology of their teaching Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, Ukraine

PREPARING FUTURE TEACHER FOR USING INTERACTIVE TECHNOLOGIES OF TEACHING ON UKRAINIAN ETHNOLOGY LESSONS

Annotation. Ukraine associates with European education space that is why our education should provide qualitative training of specialists with innovative type of thinking, high culture and the ability to adapt quickly to innovation. The author in the article lighted up the theoretical and methodological foundations of training of future teachers for usage interactive teaching technologies at the lessons of Ukrainian ethnology. First of all during the lessons in pedagogical university students learn the essence and classification of interactive learning technologies, and then learn how to use them during the teaching practice in schools. Teaching practice had shown that when students use different types of interactive learning technologies it helps to

awake pupils interest for learning activities and developing independent thinking, increasing the level of cognitive activity and also forming the necessary skills of cultural behavior.

Keywords: training of future teachers, lectures and seminars, interactive learning technologies, teaching practice in schools, the lessons of Ukrainian ethnology.

В умовах глобалізаційних процесів у суспільстві, різких змін в освітній галузі, переосмислення ціннісних орієнтирів у навчально-виховному процесі виникає необхідність модернізації всієї освітньої системи, удосконалення традиційних методик і розробки, обґрунтування й практичної перевірки новітніх технологій навчання. Відповідно до таких суспільних викликів освіта повинна готувати людину з інноваційним типом мислення, високою культурою, здатністю до постійної мобільності й до швидкого сприйняття нововведень упродовж життя [5]. В. Г. Кузь визначив такий шлях вирішення цього завдання: «...потрібно переорієнтувати навчальний процес із виключно засвоєння суми знань на вироблення навичок і розуміння необхідності самостійно навчатися впродовж життя та уміння використовувати отримані знання в практичній діяльності» [4, с. 6].

Виконання вищезначених цілей зможе забезпечити тільки той учитель, який буде добре обізнаний з теоретичними засадами сучасного інноваційного процесу й належно підготовлений до практичного здійснення інноваційної навчально-виховної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах. А це вимагає розгляду нових підходів до процесу підготовки майбутнього вчителя у вищому навчальному педагогічному закладі. Такими вступними заувагами можемо мотивувати *актуальність* нашого дослідження.

Мета статті – розкрити теоретико-методичні основи оволодіння майбутнім педагогом інтерактивними технологіями навчання й окреслити

можливості використання таких технологій на уроках українського народознавства.

Стан дослідження проблеми. Проблема готовності до педагогічної діяльності з кінця XIX ст. і до 70-х рр. XX ст. активно досліджувалася в педагогіці та психології у трьох аспектах: 1) готовність як психологічна настанова (К. Марбе, О. Кюльпе, Д. Узнадзе); 2) готовність як деякий феномен стійкості людини до зовнішніх і внутрішніх впливів (соціальна настанова), вивчалися спроби її технічного вимірювання (Г. Олл-порт, М. Сміт, Д. Кац); 3) готовність як якісний показник саморегуляції на фізіологічному, психологічному та соціальному рівнях проходження процесів (М. Дьяченко, М. Левітов, Л. Кандибович). Із 70-х років XX ст. готовність розглядається в зв'язку з дослідженнями педагогічної діяльності (Л. Кондрашова, О. Мороз, В. Сластьонін) [6, с. 226–227].

Модель професійно-педагогічної підготовки, спрямовану на передачу майбутньому спеціалісту необхідних знань, умінь, навичок і одночасно на виховання його як особистості, розробив А. Зязюн [3].

Особливої уваги заслуговує дослідження характеристик поняття готовності до професійної діяльності Є. Ф. Зеєра і Симанюк Е. Е. [2]. Вчені розглядають готовність як складне особистісне утворення на двох рівнях. На першому – готовність розглядається як бажання, прагнення оволодіти якоюсь професією, спеціальністю, на другому – як здатність, підготовленість до професійної діяльності.

Проблема підготовки педагога до педагогічної діяльності порушується у ряді нормативних документів. Так, у Законі України «Про освіту» вона згадується у контексті окреслення сучасних вимог до педагога: «Педагогічний працівник – це людина з високими моральними якостями, яка має відповідну педагогічну освіту, належний рівень професійної підготовки, здійснює педагогічну діяльність, забезпечує результативність та якість своєї роботи» [1].

Виклад основного матеріалу. Успіх впровадження інтерактивних технологій навчання на уроках українського народознавства в школі в основному залежить від якості професійної підготовки майбутнього вчителя у вищому педагогічному навчальному закладі. Така підготовка студентів цілеспрямовано здійснюється в Уманському державному педагогічному університеті під час аудиторної роботи з українознавчих дисциплін. Якщо на I–III курсах навчання студенти отримують визначений обсяг знань із дисциплін українознавчого циклу (народознавство, український фольклор, етнографія, етнологія, міфологія та ін.), то на IV курсі вони вчаться використовувати ці знання на практиці у процесі вивчення методики викладання народознавства та під час педагогічної практики в школі.

Спочатку на лекційних заняттях з означеної навчальної дисципліни молоді люди оволодівають теоретичними знаннями з методики народознавства: вивчають завдання, суть інтерактивної технології навчання, класифікацію таких технологій та детальну характеристику кожної з них. Потім на практичних і лабораторних заняттях з вище названої дисципліни студенти мають можливість змоделювати методику вивчення вибраної теми з українського народознавства та продемонструвати фрагмент заняття з використанням інтерактивної технології (на вибір) в студентській аудиторії. Під час проходження державної практики студенти повноцінно використовують інтерактивні технології або їх елементи в процесі викладання народознавства в школі.

Розкриємо теоретичний інформаційний блок («Інтерактивні технології навчання»), який вивчається зі студентами УДПУ поетапно.

1 етап. Насамперед студенти засвоюють сутність поняття «інтерактивна технологія навчання» та структуру такої технології.

Слово «інтерактив» (з англ. «inter» – взаємний і «act» – діяти), «інтерактивний» – здатний до взаємодії, діалогу. Інтерактивна технологія навчання – це така організація навчального процесу, за якої неможлива

неучасть школяра у колективному взаємодоповнюючому, заснованому на взаємодії всіх його учасників, процесі навчального пізнання. Така технологія включає в себе чітко спланований очікуваний результат навчання, окремі інтерактивні методи і прийоми, що стимулюють процес пізнання, та розумові і навчальні умови й процедури, за допомогою яких можна досягти запланованих результатів.

Якщо інтерактивна технологія використовується протягом всього уроку, то його структура складається з п'яти елементів: 1) мотивація; 2) оголошення, представлення теми та очікуваних результатів; 3) надання необхідної інформації; 4) проведення інтерактивної вправи (центральна частина уроку); 5) підведення підсумків і оцінювання результатів уроку.

2 етап. Разом зі студентами характеризуємо наступні інтерактивні технології навчання відповідно до класифікації Пометун О. І. та Пироженко Л. В. [7] і виокремлюємо теми в програмі з народознавства [8], під час вивчення яких слід використовувати ці технології.

I. Інтерактивні технології кооперативного навчання. 1. Ротаційні (змінювані) трійки. Вчитель до уроку готує низку питань з метою закріплення учнями нового матеріалу. 7 клас. Тема «Допоміжні заняття українців. Бджільництво» [8, с. 10]. Питання: 1. Які основні етапи виділяють у розвитку бджільництва в Україні? 2. Які види вуликів поширені в різних регіонах України? 3. Які переваги має рамковий вулик? 4. Поділіться з нами «секретами» бджолярів, які склалися впродовж його розвитку в Україні. Роботу вчитель розпочинає з об'єднання учнів у трійки (розташовує трійки по колу так, щоб кожна з них бачила трійку справа і зліва) та постановки однакового для них усіх першого питання. Після обговорення відповіді на запитання у трійках учні розраховуються від 0 до 2 та міняються місцями, в результаті чого утворюються нові трійки. У цих трійках вони обговорюють наступне питання, поставлене вчителем. Ця

технологія допомагає проаналізувати новий навчальний матеріал, підібрати нові приклади до нього, узагальнити точки зору однокласників.

2. Карусель. Вчитель розташовує учнів у два кола: учні, що сидять у внутрішньому колі, сидять спиною до центру, а в зовнішньому – обличчям (кожен сидить навпроти іншого). Під час роботи на уроці внутрішнє коло нерухоме, а зовнішнє – рухливе: всі його учні пересідають на один стілець вправо, проходячи все коло. Вчитель задає питання, яке й обговорюється в парах. 9 клас. Розділ «Традиційна культура українців». Тема «Духовний світ українців: народний світогляд» [8, с. 11]. Питання: *У чому суть двовірства (двовір'я) українського народу?* До кінця кола учні виробляють свою позицію і підкріплюють її потрібними аргументами [7, с. 37–38].

На уроках народознавства можна застосовувати різні варіанти «Роботи в малих групах» [7, с. 40–41]. Один із них – «Коло ідей», суть якого полягає в тому, що кожна група представляє лише один аспект проблеми (висуває одну ідею), що обговорювалася, а тоді всім класом аналізуються всі запропоновані ідеї. Щоб якась група не подала відразу всієї інформації з проблеми, вчителю разом з учнями на початку роботи в групах доцільно поділити велику проблему на менші (підпроблеми). 10 клас. Тема уроку «Український одяг». Проблему «Класифікація традиційного одягу українців» вчитель розбиває на підпроблеми: *1. За статтю і віком. 2. Залежно від особливостей клімату. 3. За призначенням. 4. За способом виготовлення.*

2. Технології колективно-групового навчання. До них відносяться «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Ажурна пилка» та ін., які доцільно застосовувати в школі. Суть «Мозкового штурму» полягає в тому, щоб виробити з класом якнайбільше ідей щодо конкретної проблеми. 10 клас. Тема уроку «Народний ідеал» [8, с. 13]. Вчитель ставить проблемне запитання: *«Які риси притаманні українському виховному ідеалу?»*. Учні, подумавши, пропонують свої відповіді, а вчитель швидко фіксує їх напроти прізвищ відповідачів. Потім ці риси обговорюються всім класом, і

в кінці обговорення вимальовується образ виховного ідеалу з усіма притаманними йому рисами.

3. Технології ситуативного моделювання. Розігрування ситуації за ролями («Рольова гра»). Вчитель повідомляє проблему, яку буде ілюструвати гра, об'єднує учнів у групи та дає їм необхідну інформацію щодо виконання своїх ролей і час для обдумування [7, с. 62–63]. 9 клас. Розділ «Традиційна культура українців» [8, с. 12]. Після вивчення на попередньому уроці теми «Календарна обрядовість (зимовий цикл)» [8, с. 12] на наступному перевірка домашнього матеріалу проходить з використанням цієї технології: одна групка учнів інсценізує фрагмент з народного обряду «Коза», друга – з обряду «Меланка». Під час інсценізації учасники зачитують чи проспівують фольклорні тексти точно, а в деяких частинах обряду діють експромтом, проявляючи свої акторські здібності.

3 етап. *Студенти під час педагогічної практики застосовують вищеописані інтерактивні технології на уроках народознавства.* Вони переконуються, що такі технології дозволяють захоплювати учнів, пробуджувати у них інтерес та мотивацію до навчальної діяльності, навчати самостійному мисленню та активним діям, а також формувати необхідні в житті практичні навички і зразки культурної поведінки та виховувати високоморальну, національно свідому особистість, громадянина і патріота нашої країни.

Висновки з дослідження та перспективи подальших наукових пошуків у цьому напрямку. Підсумовуючи викладене, робимо такі висновки: 1) в Уманському державному педагогічному університеті значна увага приділяється проблемі підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності, зокрема до впровадження інтерактивних технологій навчання на уроках народознавства; 2) вищеозначена підготовка студентів здійснюється у певній послідовності: спочатку вони засвоюють теоретичні відомості про інтерактивні технології навчання народознавства, а потім застосовують здобуті знання під час педагогічної

практики в школі; 3) практика студентів показує, що використання інтерактивних технологій навчання на уроках народознавства сприяє розвитку комунікативних здібностей учнів, виробленню в них умінь поведінки в конкретних ситуаціях, вихованню свободи висловлювання думки та толерантності в стосунках з однокласниками.

Подальшого дослідження й розробки потребує методичний аспект технологій опрацювання дискусійних питань на уроках народознавства, використання яких сприятиме посиленню інтересу молоді до виучуваного матеріалу, економитиме час на уроці й забезпечуватиме контроль за рівнем оволодіння навчальним матеріалом, умінням оперувати ним і доводити свою точку зору.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс] // – режим доступу : <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>
2. Зеер Э., Сыманюк Э. Компетентносный подход к модернизации профессионального образования / Э. Зеер, Э. Сыманюк // Высшее образование в России. – 2005. – № 4. – С. 23–30.
3. Зязюн І. А. Процеси модернізації сучасної педагогічної освіти в Україні / І. А. Зязюн // Професійна освіта : педагогіка і психологія : польсько-український журнал / за ред. Т. Левовацького, І. Вільш, І. Зязюна, Н. Ничкало. – Ченстохова – Київ : AJD, 2006. – VIII. – С. 105–115.
4. Кузь В. Досягнення наук людинознавчих / Володимир Кузь // Освіта. – 2010. – 24 лютого – 3 березня. – С. 6.
5. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. ; за ред. О. М. Пехоти. – К : Вид. А.С.К., 2003. – 255 с.
6. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін. ; За ред. З. Н. Курлянд. – 3-тє вид.. перероб. і доп. – К. : Знання, 2007. – 495 с.

7. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібн. / За заг. ред. О. І. Пометун. – К. : «Вид. А.С.К.», 2003. – 192 с.

8. Програма «Українське народознавство» : 1–11 класи / За заг. ред. С. П. Павлюка. – К. : Перун, 1998. – 30 с.

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» vid 01.07.2014 № 1556-VII [Elektronnyi resurs] // – rezhyom dostupu: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>

2. Zeer E., Symanyuk E. Kompetentnosnyy podkhod k modernizatsii professional'nogo obrazovaniya / E. Zeer, E. Symanyuk // Vyshee obrazovanie v Rossii. – 2005. – № 4. – S. 23–30.

3. Ziaziun I. A. Protsey modernizatsii suchasnoi pedahohichnoi osvity v Ukraini / I. A. Ziaziun // Profesiina osvita : pedahohika i psykholohiia: polsko-ukrainskyi zhurnal / za red. T. Levovatskoho, I. Vilsh, I. Ziaziuna, N. Nychkalo. – Cherkas'ka – Kyiv : AJD, 2006. – VIII. – S. 105–115.

4. Kuz V. Dosiahnennia nauk liudynoznavchykh / Volodymyr Kuz // Osvita. – 2010. – 24 liutoho – 3 bereznia. – S. 6.

5. Osvitni tekhnolohii : navch.-metod. posib. / O. M. Piekhota, A. Z. Kiktenko, O. M. Liubarska ta in. ; za red. O. M. Piekhoty. – K. : Vyd. A.S.K., 2003. – 255 s.

6. Pedahohika vyshchoi shkoly : navch. posib. / Z. N. Kurliand, R. I. Khmeliuk, A. V. Semenova ta in. ; Za red. Z. N. Kurliand. – 3-tie vyd.. pererob. i dop. – K. : Znannia, 2007. – 495 s.

7. Pometun O., Pyrozhenko L. Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnolohii navchannia : nauk.-metod. posibn. / Za zah. red. O. I. Pometun. – K. : «Vyd. A.S.K.», 2003. – 192 s.

8. Prohrama «Ukrainske narodoznavstvo» : 1–11 klasy / Za zah. red. S. P. Pavliuka. – K. : Perun, 1998. – 30 s.